

Identifikace etap vydávání odborného účetního časopisu (Mezníky vydávání časopisu Účetní listy)[#]

*Vladimír Zelenka**

Odborný časopis je svým způsobem živý organismus, který citlivě reaguje jak na subjektivní faktory, jako je vývoj dané disciplíny, ekonomická a politická situace v zemi či regionu, rozvoj vědy a techniky apod., tak i na faktory subjektivního rázu, jakými jsou odborná erudice zúčastněných osob, finanční situace vydavatele, schopnost vytvořit si kmen odběratelů a vhodné přispívatele, dále pak sympatie a animozity mezi osobnostmi dané disciplíny, společenské postavení těchto lidí apod. Tento příspěvek si klade za cíl na příkladu konkrétního odborného ekonomického časopisu zpracovat etapizaci jeho vývoje, jakož i postihnout stěžejní faktory, které vývoj daného časopisu ovlivnily. Jde o pilotní výstup, který se stane východiskem pro další komplexní studii, která by poskytla větší prostor výstupům založeným na podrobném zpracování jak bibliografických údajů, tak i údajů charakteru věcného, tedy odborného. S ohledem na odborné zaměření autora se jeví jako ideální příklad odborného časopisu první český časopis o účetnictví Účetní listy, které doprovázely odbornou účetní veřejnost od počátku minulého století do bezmála jeho poloviny, kdy byl vnější mocí časopis zrušen.

Východiska zkoumání a metody zpracování

S ohledem na to, že autor zpracoval rozsáhlou studii o profesoru Pazourkovi, který byl zakladatelem a dlouhou dobu i vydavatelem časopisu Účetní listy, na základě studia materiálu k této studii, zejména části týkající se redaktorské a autorské práce Pazourka v Účetních listech (viz Zelenka, 1999, s. 274-283) dospěl k hypotéze, že zásadním subjektivním faktorem pro vývoj odborného časopisu v první polovině 20. století jsou osobní charakteristiky stěžejních osob, které profilují daný časopis, a dále, že zásadním objektivním faktorem je politický a ekonomický vývoj daného prostředí. Je zřejmé, že již intuitivním úsudkem může čtenář dojít k závěru, že tyto hypotézy budou patrně potvrzeny. Autor si však vedle potvrzení odpovědí na dané otázky klade za cíl

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze, který je realizován v rámci institucionální podpory IP 100040.

^{*} Doc. Ing. Vladimír Zelenka, Ph.D. – docent; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <vzelenka@vse.cz>.

posoudit míru vlivu jednotlivých faktorů na vývoj odborného časopisu v daném odborném a dobovém kontextu.

Pro daný úkol bylo třeba mít k dispozici kompletní sadu všech vydaných úplných ročníků časopisu, což nepředstavovalo potíže, neboť autor komplet časopisu Účetní listy vlastní. Vzhledem k tomu, že jde o 40 ročníků, které obsahují více než tisíc článků a dalších příspěvků, bylo třeba provést analýzu časopisu z řady potřebných hledisek. Na jedné straně to byla hlediska bibliografická, na straně druhé, patrně podstatnější, hlediska odborná. Byla provedena analýza dat týkajících se časopisu. Za zkoumaný soubor autor určil veškeré příspěvky v časopisu, které byly v obsazích jednotlivých ročníků označeny termínem „Článek“, a to bez ohledu na to, zda neexistovaly v jednotlivých ročnících i další příspěvky, které na toto označení mohly aspirovat, a rovněž bez ohledu na to, že redaktoři časopisu pod kategorií „Článek“ občas zahrnuli i jiný literární útvar než odborný článek¹ (např. zprávu o časopisu, anketu apod.). Autorovým záměrem bylo mapovat situaci v dobovém a konkrétním (tj. v podmínkách redakce Účetních listů) kontextu uvažování o tom, co je článek. Soubor byl zpracován pomocí elementárních metod popisné statistiky a za použití procentního počtu. Teprve zpracováním masivního souboru dat o všech článcích za celou dobu existence časopisu, jakož i o dalších parametrech časopisu, bylo možné učinit spolehlivé závěry a vyjádřit se tak k výše nastíněným hypotézám a dát odpověď i na některé další otázky.

Publikací, které mohly přispět jako zdroj pro zpracování této studie o časopisu Účetní listy je poskrovnu. Vedle autorovy zmiňované práce o profesoru Pazourkovi je k dispozici užitečná historická studie J. Kubeši (Kubeša, 1970). Jeden ročník Účetních listů popisuje M. Janhuba na stránkách našeho časopisu (Janhuba, 2011). Obě posledně zmíněné práce jsou bezpochyby užitečné a zajímavé, nicméně neposkytují informace založené na komplexní analýze celého masivního korpusu daného časopisu.

Zpracování dat bylo založeno na těchto charakteristikách, týkajících se spíše bibliografických skutečností:

- a) počet článků v daném ročníku (v dané etapě, za dobu existence),
- b) počet autorů podílejících se na daném ročníku,
- c) shluky článků jednoho autora v daném ročníku,
- d) rozsah jednotlivých článků podle počtu stran v ročníku (v etapě ve vývoji časopisu, po dobu existence).

¹ Kuriosním útvarem, který v obsahu za „článek“ označila Fuksova redakce časopisu, byl v roce 1942 nekrolog za Reinharda Heydricha s jeho fotografií. Tento „článek“ nebyl pro účely této analýzy považován za článek, a tudíž nebyl zahrnut do souboru článků časopisu Účetní listy.

Poslední charakteristika byla založena na následující škále délek článků:

- 0 až 2 strany,
- více než 2 strany do 5 stran,
- více než 5 stran do 10 stran,
- více než 10 stran do 15 stran,
- více než 15 stran do 20 stran,
- nad 20 stran.

Škála byla takto zvolena proto, aby bylo možné separátně nahlížet na extrémně krátké články, které obvykle bývají spíše zprávou, glosou či informací. Dále je na základě této škály možné určit krátké články do 5 stran, které obvykle představují stručný náčrt problému nebo jeho řešení a často nenesou komplexní pojednání. Následují úseky škály po 5 stranách textu, což autor shledal jako vhodné s ohledem na své informační potřeby. Nepřesnosti, které toto rozčlenění podle délky příspěvku s sebou nese, spočívají v tom, že se během existence časopisu měnil formát (mezi 2. a 3. ročníkem), byť to nebyla zásadní změna, v průběhu doby se však několikrát změnila grafika časopisu a použitý řez písma, což může vnést větší míru nepřesnosti. Přesto autor nepřistoupil k tomu, aby přepočítával stránky na standardní tiskovou plochu a řez písma, protože efekt z takového přepočtu by zdaleka nepřevyšoval oběti s ním spojené. Zároveň autor usoudil, že by tyto uvedené nepřesnosti neměly mít významný dopad na kvalitu a využitelnost získaných informací.

Z pohledu odborného obsahu časopisu byly zkoumány zejména následující okolnosti.

- a) Zda jde o článek v časopisu primárně se týkající účetnictví, daní nebo ostatních (více či méně příbuzných) disciplín (tj. rozsah analýzy, který je využit touto studií).

Soubor článků byl rozdělen na tři základní oblasti (účetnictví, daně, ostatní disciplíny). Účetnictví je profilující obor. Daně představují obor, který bývá často dáván (ať oprávněně, či nikoli) do souvislosti s účetnictvím a jeho podíl na obsahu odborného účetního časopisu může představovat významnou charakteristiku profilující jeho vývoj. Existuje řada dalších oborů, které mají větší či méně významný vztah k účetnictví a články o nichž byly zahrnovány do jednotlivých ročníků časopisu.

V souboru článků Účetních listů existují i takové, které svým zaměřením přesahují jednu disciplínu. Pakliže se článek týkal účetnictví a zároveň i jiné nebo jiných disciplín (daně, právo, technika administrativy, bankovní sektor atd.), byl vždy zařazen do kategorie článků o účetnictví. Žádný článek nebyl zahrnut do více disciplín.

- b) Pokud jde o článek v časopisu týkající se účetnictví, autor vymezil dílčí obory této disciplíny, aby bylo možné identifikovat základní směřování časopisu v účetních oborech během jednotlivých etap jeho existence. Zde uvedené zkratky jsou dále v textu použity v tabulkách.

Byly vymezeny následující dílčí oblasti: finanční účetnictví a účetní výkaznictví (FAR); teorie účetnictví (ATH); účetní formy, metodické prvky, organizace a technika zpracování účetnictví (BKP), účetní terminologie a lingvistika (LIN), kontrola a revize (KOR), účetnictví veřejného sektoru (PSA), finanční analýza z účetních dat (FAN), účetní soustavy (ASY), účetní delikty (DEL), nákladové účetnictví (NAK), historie, bibliografie, biografie (AHI), účetní normy a standardisace (NOR), účetní profese a znalectví (ZNA), účtové osnovy a rozvrhy (OSN), následuje ještě několik ojedinělých zaměření nezařazených do výše uvedených skupin (OST).

Řada článků v Účetních listech se svým zaměřením pohybuje na rozhraní výše vymezených dvou či více dílčích oblastí. Příslušný článek byl vždy zařazen do jediné kategorie, která v zaměření článku dle úsudku autora převažovala.

- c) Soubor byl zpracován podle dílčích oblastí i v kategorii ostatních disciplín.

S ohledem na to, jaká neúčetní témata byla obsažena v časopise Účetní listy, byly „ostatní“ disciplíny (tj. jiné než účetnictví a daně) rozděleny na následující oblasti: hospodářská matematika (MAT), právo (JUR), bankovníctví (BAN), pojišťovnictví (POJ), plánování (PLA), podniková ekonomika (POD), veřejné finance (FIN), ekonomie a národní hospodářství (ENH), cenné papíry (CEP), vzdělávání (EDU), administrativa (ADM), doprava a spoje (TRA), veřejný sektor (PUS), zeměpis (GEO). Rovněž na tomto místě uvedené zkratky jsou dále použity v tabulkách.

Zastoupení výše uvedených „ostatních“ disciplín v jednotlivých ročnících časopisu doplňuje obraz o jeho jednotlivých vývojových etapách.

Celkem bylo zpracováno 1 174 článků ve 40 ročnících časopisu. Z nich bylo do kategorie „Účetnictví“ zařazeno 595, do kategorie „Daně“ 24 a do kategorie „Ostatní“ 255 článků.

Historická fakta o časopisu Účetní listy

Až do roku 1900 nebyl v zemích Koruny české vydáván žádný časopis, který by byl zaměřen na účetní problematiku. K dispozici byly časopisy cizojazyčné, v rámci Rakouska-Uherska například Belohlavkův „*Zeitschrift für Buchführung*“. Počínaje rokem 1900 začal vydávat časopis Účetní listy Josef Pazourek, v té době ředitel vyšší odborné školy obchodní v Hradci Králové. Pazourek měl tehdy již za sebou několik odborných publikací, z nichž jedna,

„*O novějších pokrocích v účetnictví*“, publikovaná v Prvé roční zprávě vyšší obchodní školy v Hradci Králové za školní rok 1895-1896 byla svým způsobem mezníkem, neboť byla první v českém jazyce publikovanou publikací, která se zabývala teoretickými problémy účetnictví, tedy nikoli jen účetními pravidly a postupy. Z této publikace je zřejmé, že její autor usiloval o to, aby se v našem prostředí účetnictví posunulo z ryze prakticky nahlížené disciplíny na skutečnou teoretickou úroveň. V roce 1900 Pazourek vedle samotného vydávání časopisu publikoval nákladem Účetních listů první moderní učebnici účetnictví pod názvem „*Účetnictví podvojně a různé jeho způsoby*“, již se studentům i veřejnosti dostává publikace na svou dobu moderní, v níž se autor hlásí k materialistické teorii účtů (Zelenka, 2008). Tato učebnice, jakož i další učebnice Josefa Pazourka (Pazourek, 1906) vydaná v roce 1906 (ve 3 vydáních, přeložena rovněž do běloruštiny). Vydávání časopisu bylo přirozeným vyústěním snah Josefa Pazourka, který usiloval o to, aby se českému čtenáři dostalo periodika, které by mu přinášelo jak praktických rad, tak i teoretického poučení. Časopis nejprve vycházel v nákladu 300 (později 500) výtisků, jak uvádí Kubeša (1970), a až na nepatrné výjimky ho Pazourek sám psal. V úvodníku k prvému číslu Pazourek formuluje program pro svůj časopis. Tento program se ve zkratce stal podtitulem časopisu Účetní listy „*Časopis věnovaný účetnictví a obchodním zájmům vůbec*“. Počátky časopisu nebyly pro Pazourka snadné. Kromě psaní příspěvků a redakce časopisu musel zajišťovat distribuci a předplatné.

Nákladem časopisu Účetní listy vydal v roce 1902 Pazourek příručku „*Tricet dopisů obchodních česky, německy, francouzsky, anglicky a rusky*“, která měla podnítit potenciální zájemce o časopis k jeho odběru. Od roku 1903 do roku 1911 byly nákladem Účetních listů každoročně vydávány „*Pamětníky Účetních listů*“, tj. drobné tisky, v podstatě kalendáře s textovou částí, v níž byly čtenářům encyklopedickou formou poskytovány elementární informace ekonomického, právního a administrativního rázu. Účetní listy v prvních 13 ročnících vycházely jedenáctkrát ročně, vždy od ledna do července a od září do prosince. Byly vydávány v Hradci Králové, kde tou dobou Pazourek působil jako ředitel obchodní akademie. Svým příchodem na C. k. vysokou školu technickou v Praze přesouvá Pazourek vydávání časopisu v únoru 1910, tj. od 2. Čísla 11. ročníku, z Hradce Králové do města Královské Vinohrady. Tato fáze ve vydávání časopisu trvá až do konce 13. ročníku, tj. do konce roku 1912.

Již ve 12. a 13. ročníku Pazourek rozšiřuje záběr článků časopisu do jiných, neúčetních oblastí. Je to pochopitelné proto, že sám byl odborníkem širšího zaměření. Měl právní vzdělání a soustavně se zabýval národním hospodářstvím jako takovým (podrobněji např. Vencovský, 1997). Byl také specialistou na některé další obory, čehož důkazem je mnoho hesel jím zpracovaných pro Ottův obchodní slovník (Pazourek, 1925) vydávaný pod jeho redakcí v letech 1912 až 1925. O šíři jeho odborného a vědeckého záběru svědčí rovněž mnoho monografií a odborných článků (podrobněji Zelenka, 1999). Od 14. ročníku

Pazourek rozhodl, že Účetní listy již nebude vydávat jako čistě účetně zaměřený odborný časopis, ale že pod novým názvem Archiv bude nadále vydávat časopis se širokým národohospodářským záběrem. Jako podtitul časopisu Archiv nejprve navrhl „*Časopis pro pěstování národohospodářských věd*“, avšak nakonec jej vydával s podtitulem „*Národohospodářský měsíčník*“, přičemž jako podtitul nižší úrovně uvádí oblasti, jimiž se chce nadále v časopise zabývat: „*Obchodní a průmyslová politika. Soukromá ekonomika a technika hospodářská. Vědy obchodní. Peněžnictví. Účetnictví. Finanční věda.*“ Archiv obsahoval dvojí číslování ročníků. Jednak pokračoval v číslování Účetních listů (tj. ročník XIV. a XV.), jednak v závorce byla zavedena nová řada ročníků pro Archiv (ročník I. a II.). Je zřejmé, že redaktor a vydavatel Pazourek nechtěl přerušit kontinuitu Účetních listů, ale zároveň chtěl razantně upozornit, že hodlá nově nazvaným časopisem vystoupit z omezeného rámce účetní disciplíny. Archiv (Účetní listy) byl v tomto období zahrnujícím ročníky 14 a 15 (roky 1913 a 1914) vydáván již jen desetkrát ročně, a to od ledna do června a od září do prosince. Přestože i v těchto ročnících byl stěžejním autorem článků Pazourek, je zřejmé zásadní rozšíření předmětu publikovaných článků do více disciplín. Znamená to, že se Pazourkovi podařilo záměr se širším záběrem časopisu naplnit. Takto pojatá koncepce časopisu, jakož i jeho první etapa, etapa Josefa Pazourka, bohužel skončila koncem roku 1914, kdy jmenovaný ukončil v důsledku válečných událostí jeho další vydávání. V posledním čísle časopisu Archiv vydaném 20. prosince 1914 Pazourek své odběratele informuje: „*Zastavuji zatím další vydávání „Archivu“. Rozhodnu-li se vydávati list dále, až se poměry uklidní, oznámím včas.*“ Pazourek vydával v rámci Archivu pojednání na různá ekonomická témata pod edicí „*Archiv. Národohospodářská a soukromohospodářská pojednání Ústavu hospodářských věd Vysoké školy technické* (pozn. autora: později *obchodní*) v Praze. V této edici vyšlo několik publikací Josefa Pazourka: *Taylorova soustava organizace práce* (Pazourek, 1913), *Naše měna* (Pazourek, 1919), *Theorie i praxe účetních soustav* (Pazourek, 1920), *Státní podniky. Státní dluhy* (Pazourek, 1924), *Národohospodářská teorie, socializační pokusy a soukromohospodářská skutečnost* (Pazourek, 1927) a *Volkswirtschaftliche Theorien, Sozialisierungsversuche und privatwirtschaftliche Wirklichkeit* (Pazourek, 1929). Je pozoruhodné, že tyto studie (kromě jedné) vydával Pazourek pod svou značkou Archiv i po ukončení vydávání časopisu Archiv a dokonce i v době, kdy již vycházely obnovené Účetní listy.

První světová válka tak přetrhla a definitivně ukončila etapu ve vydávání časopisu Účetních listů, kde naprosto zásadní roli hrál Josef Pazourek, vydavatel, redaktor, nakladatel a především téměř soliterní autor článků. Tuto etapu lze bez nadsázky označit za Účetní listy Josefa Pazourka. Autor je toho názoru, že žádná další etapa ve vývoji obnovených Účetních listů již nikdy nedosáhla takové odborné úrovně a konsistence příspěvků jako právě Pazourkovy Účetní listy.

K obnově časopisu Účetní listy došlo až po skončení války a poté co se stabilizovaly poměry v nově vzniklém Československu. S vydáváním přicházejí Tiskové podniky Ústředního svazu československých průmyslníků reprezentované středoškolským profesorem Československé akademie obchodní v Praze Josefem Fuksou, který byl dříve určitou dobu Pazourkovi asistentem na technice. Časopis byl obnoven ročníkem 16, který začal vycházet v září roku 23. Až do 30. ročníku vycházel jako měsíčník desetkrát ročně, vždy během školního roku. Časopis byl vydáván v Praze.

Hlavním redaktorem časopisu se stal Josef Fuksa. Aby byla zvýrazněna kontinuita s předválečnými Účetními listy, je v záhlaví každého čísla časopisu až do konce 25. ročníku (tj. do června 1933) uváděn jako „zakladatel“ Josef Pazourek. Je pravdou, že Pazourek v tomto období v Účetních listech poměrně hojně publikoval, nicméně zdaleka již nedominoval jednotlivým čísly (Zelenka, 1999, s. 283), jak tomu bylo v době, kdy časopis sám vydával. V prvních ročnících této nové etapy vývoje časopisu je i nadále zřejmý určitý vliv Pazourka a dřívějších Pazourkových Účetních listů na Účetní listy pod vedením Fuksy. Postupně však tento vliv ustupuje a časopis je již zcela profilován redaktorem Fuksou a jeho spolupracovníky. Na pořad dne se dostávají témata, pro něž u Pazourka nebyl (nejspíš záměrně) tak velký prostor, zejména daně, administrativa a právo.

26. ročník Účetních listů již nemá v záhlaví uvedeného zakladatele Josefa Pazourka. Josef Fuksa to zdůvodňuje vydáním nového zákona o úsporných opatřeních personálních, který nabyl účinnosti k 1. 1. 1933. To se však jeví v kontextu dalších okolností i událostí jen jako pouhé oficiální zdůvodnění. Další neuvádění Pazourka jako zakladatele časopisu souvisí spíše s tím, jak redaktor Fuksa postupně mění jeho směřování. Je evidentní, že se do popředí dostávají v mnohem větší míře články zaměřené na problematiku daňovou, a to na úkor článků týkajících se účetnictví. Je příznačné, že Pazourkovo jméno jako zakladatele nebylo do záhlaví časopisu po jeho smrti, tj. zcela určitě bez jakékoli souvislosti s výše uvedeným zákonem, opětovně navraceno. Do 26. ročníku již Pazourek nepřispěl žádným článkem ani úvodníkem a v jeho průběhu 26. listopadu 1933 umírá ve věku nedožitých 72 let. V časopise Účetní listy je uveřejněna zpráva o úmrtí a nekrolog.

Již ve 25. ročníku Účetních listů, tedy ještě za života Josefa Pazourka, se v posledním čísle 25. Ročníku na stránkách 176 a 177 v recenzním oddílu „Literatura“ neočekávaně objevuje kritika dvouřadové materialistické teorie účtů, kterou od samého počátku časopisu prosazoval Pazourek a dával jí přednost před jinými teoriemi, a která významně ovlivnila učebnice účetnictví pro obchodní akademie té doby (včetně učebnic jím zpracovaných), jakož i celou odbornou veřejnost. Stalo se tak v recenzi Učebnice účetnictví pro I. ročník obchodních akademií autorů Josefa Fuksy, hlavního redaktora Účetních listů, a

Hugo Raulicha², zastánce jednořadové teorie účtů. V této recenzi (viz Účetní listy – redakce, 1933) se uvádí: „*Že zůstává teorie účtů do dnešního dne též u některých účetních autorit ještě záhadou, o tom svědčí slušná řada různých teorií, vzájemně se potírajících. Z těch teorií přišla k nám, bohudík hodně opožděně, totiž v přechodu do našeho století a to vlivem Vídně, Hügliho věčná teorie dvou řad účtů. Ta teorie postrádá vší vědeckosti...*“ Recenze nové učebnice pro obchodní akademie je pochvalná. To nemůže překvapit, neboť jedním z autorů učebnice je hlavní redaktor Účetních listů a druhým významný spolupracovník časopisu, přičemž je téměř jisté, že recenze v časopisu byla zpracovávána přímo samotnou redakcí. To, že Josef Fuksa poskytl místo výše uvedenému negativnímu hodnocení dvouřadové materialistické teorie účtů, naznačuje, že se chtěl emancipovat od vlivu zakladatele a předchozího redaktora Josefa Pazourka. Pokrytecké jednání redaktora Fuksy komentuje redakce odborného sborníku Podnikohospodářský archiv (redaktor Karel Žlábek) úvodem k příspěvku Františka Salavce³ „*Nová teorie podvojného účetnictví?*“ publikovaném rovněž jako součást zvláštního otisku nazvaného „*Několik odpovědí na kampaň, kterou vedou ing. Josef Fuksa a ing. Jaroslav Kubeša, zejména v „Účetních listech“, proti spolupracovníkům sborníku podnikové ekonomiky Podnikohospodářský archiv*“ v roce 1935. Úvodem⁴ ke zmíněnému příspěvku se píše (Žlábek, 1935, s. 167): „*Redakce uvádí tento článek, který jí byl zaslán již před 1½ rokem citátem z díla uznávaného vědce, který byl předmětem útoku, a citátem z útočnickovy „recenzní“ noticky⁵, kterou si napsal do časopisu, jehož je sám redaktorem, a to k propagaci středoškolské učebnice účetnictví, jejímž je zároveň spoluautorem. Autor, kritik i redaktor v jedné osobě učinil tak v čísle časopisu, jehož záhlaví naposledy mělo zmínku, že zakladatelem tohoto časopisu je napadený – prof. Dr. Josef Pazourek. V samotném textu příspěvku František Salavec uvádí (Žlábek 1935, s. 167-168): „Účetní listy otiskly v 2. až 5. čísle XXVI. ročníku kritické pojednání p. řed. Hugo Raulicha, nadepsané: „Jak položit teoretické základy podvojného účetnictví.“ Redaktor Úč. listů p. ing. Josef Fuksa, uvedl toto pojednání kursivou, v níž tvrdí, že „vyvrácením materialistické teorie dvouřadové přinesl autor několik slov k teorii účetnictví, pěstované bez duše na našich obchodních*

² Hugo Raulich byl ředitelem obchodní akademie v Uherském Hradišti a inspektorem obchodního školství. Je jednou z nejvýznamnějších postav mezi našimi historiky účetnictví. Věhlas získal svým překladem Traktátu XI. Luca Pacioliho publikovaným jako příloha Slovníku obchodně-technického, účetního a daňového a publikací zabývajících se dějinami účetnictví „*Příspěvek k dějinám účetnictví*“, kterou vydal pod pseudonymem O. Chilwarskij v roce 1922. Raulich byl zastáncem jednořadové teorie účtů.

³ František Salavec byl středoškolským pedagogem na Československé akademii obchodní v Praze.

⁴ Autorem úvodu k článku Salavce je s největší pravděpodobností redaktor Podnikohospodářského archivu doc. Žlábek.

⁵ Viz výše citovaná recenze v 10. čísle 25. ročníku Účetních listů.

učilištích – zavádí starý směr, který by se měl stát novým.“ Především nutno odmítnouti co nejrozhodněji výtku redaktora Úč. listů, že se na našich obchodních učilištích pěstuje teorie účetnictví bez duše. Je to obvinění paušální a neprokázané, jež mělo postihnouti patrně prof. Dr. Pazourka, tehdy ještě žijícího, učitele nynější české účetní generace...“ Animositu redaktora Fuksy vůči lidem kolem tehdejší Vysoké školy obchodní a zejména vůči Karlu Žlábkovi lze dokumentovat i další publikovanou polemikou mezi Účetními listy a Podnikohospodářským archivem. Posledně jmenovaný píše ve své polemice „Průmyslový podnik a podniková ekonomika průmyslová“ s názory Fuksy a Kubeši na jeho studii o podnikové ekonomice průmyslové publikovanými v Účetních listech následující: „Místo očekávané věcné kritiky zabývali se v březnovém čísle Účetních listů ... prof. Kubeša a prof. Fuksa současně na třech místech mou práci způsobem, který svou úrovní a svými metodami by ve slušné společnosti zprošťoval povinnosti odpovídati vůbec, který však nesmí zůstat bez odezvy právě proto, že ho bylo užito v Účetních listech.“ V závěru polemiky Žlábek uvádí: „Profesoru Fuksovi jako redaktoru Účetních listů však tento výtvor Kubešův ještě nestačil a proto k němu v témže čísle přidal ... ještě dvě „recensní“ noticky, z nichž v jedné navrhuje to, co doporučuje v témže ročníku na s. 27 (Podnikohospodářský archiv) a v druhé se vyjadřuje způsobem, který by sice nepřekvapil u dopáleného redaktora nějakých sensacektivních novin, který však je neslučitelný s pověstí odborného listu, nesoucího hrdý poukaz na to, že jeho zakladatelem je prof. Dr. Josef Pazourek.“ Na tomto místě je uvedena poznámka pod čarou: „Během tisku se dovídám, že prof. Pazourek likvidoval svůj poměr k Účetním listům, takže od září 1933 v nich není uváděn jako jejich zakladatel.“ Dále Žlábek pokračuje: „Prof. Fuksa, jak doufám, dojde jednou k přesvědčení, že nelze předkládati čtenářům listu, který chce být pokládán za list odborný, buď oslavné články, které sám píše o svých knihách, nebo nějaké laciné fráze o pracích jiných autorů a spekulovati na to, aby nedokonale maskovaná špatná nálada byla omylem považována za odborný posudek. Pak se snad dostane z náladových slohových cvičení ke skutečným věcným názorům, které ovšem vyžadují trochu více místa a slušnější formy, než nekvalifikovaná útočná noticka...“ Aby byla tato část příspěvku korektní, je zde rovněž uvedena citace z Fuksovy recenze na Žlábkovu studii z Podnikohospodářského archivu 1 „Základy a systematika podnikové ekonomiky průmyslové“ publikované v 10. čísle ročníku 25 Účetních listů, na niž Žlábek reagoval (viz výše): „Vědecký slabikář⁶ o soukromé ekonomice průmyslové, literárně vyumělkovaný obsahem i písmem, napsaný na „ochranu“ proti nebezpečnému směru u nás panujícímu, proti rozsahu a časovému spádu (pracovnímu tempu) organisované odborné práce. Neboli: když habilitační spis,

⁶ Podtržen je text, který si sám Karel Žlábek podtrhl červenou pastelkou ve svém exempláři Účetních listů, když si připravoval svou reakci pro Podnikohospodářský archiv. Autor článku má ve své sbírce komplet Účetních listů z pozůstalosti po Karlu Žlábkovi.

tak provokativně „vědecký“, když disertaci, tak výkřik po gloriole „podnikohospodářské“!“ Necht' si čtenář tohoto příspěvku udělá svůj názor.

Je zřejmé, že mezi lidmi kolem tehdejších Účetních listů a spolupracovníky sborníku Podnikohospodářský archiv panovaly napjaté vztahy. S odstupem času se můžeme domnívat, že důvodem vzájemné nevraživosti nemusel být ani tak nesoulad v odborných záležitostech, ale mohly jím být i osobní ambice redaktora Fuksy a určitá žárlivost na okruh lidí působících na universitní půdě, v tomto případě na Vysoké škole obchodní v rámci ČVUT, a to zejména na doc. Žlábků. Kritika příspěvků konkurenčního Podnikohospodářského archivu se ve Fuksových Účetních listech objevuje ještě několikrát. Podnikohospodářský archiv ve 4. a 6. svazku na kritiky reaguje a obsahuje kritické stati týkající se odborných prací autorů kolem Účetních listů.

S odstupem devadesáti let se období kolem let 1925 a 1926 jeví jako zásadní a možná i největší zlom ve vývoji časopisu Účetní listy. Od odborného časopisu, který převážně obsahoval články z účetnictví a v osobě Josefa Pazourka vykazoval vysokou odbornou konsistenci, se postupně stával časopisem orientovaným více na problematiku daní a administrativy. Autor se domnívá, že odchodem Josefa Pazourka z blízkosti Účetních listů a následně jeho úmrtím došlo k postupnému snižování odborné úrovně časopisu.

Od 1. čísla 31. ročníku Účetní listy začaly vycházet jako čtrnáctideník, vždy od října do června, tj. každý ročník obsahoval 20 čísel. Až do čísla 13, ročníku 31 byl časopis nadále vydáván Tiskovými podniky Ústředního svazu československých průmyslníků. Od čísla 14 téhož ročníku se vlivem politických událostí vydavatel přejmenoval na Tiskové podniky Ústředního svazu průmyslníků pro Čechy a Moravu. Od ročníku 33 až do ročníku 36, tj. od září 1940 do června 1944, se stal vydavatelem sám redaktor Fuksa. Jako příloha Účetních listů vycházel „Slovník názvosloví účetního a kalkulačního. Část německo-česká“, který zpracoval Jaroslav Kubeša, blízký spolupracovník Účetních listů a redaktora Fuksy (viz Kubeša, 1942). Ročník 37 vydával Fuksa ve spolupráci s Pracovní skupinou podnikového hospodářství pověřence pro racionalizaci hospodářství v Čechách a na Moravě. V důsledku pokračující války se vydavatel rozhodl pro dočasné vydávání časopisu jako měsíčníku, tedy 10 čísel ročně. Stačil však vydat jen 8 čísel, protože bezprostředně po osvobození vydávání ukončil. Celé období pokrývající roky 1933 až 1945 lze charakterizovat jako odklon časopisu od účetních témat směrem k tématům daňovým, právním a administrativním. V době Protektorátu Čechy a Morava se do obsahu Účetních listů dostává ve větší míře téma účtových osnov a rozvrhů.

Od května 1945 do srpna 1946 časopis nevycházel. V nových poválečných podmínkách začal vycházet jako 38. ročník Účetních listů od září 1946 s novým názvem Podnikové účetnictví. Název časopisu dala širěji pojatá disciplína, která v sobě zahrnovala oblasti informační soustavy podniku, jako je finanční účetnictví, provozní účetnictví, kalkulace, rozpočetnictví, podniková statistiky

a do určité míry i podnikové plánování. Obsah časopisu tomuto zaměření skutečně odpovídal. Redakce časopisu zůstala Josefu Fuksovi a byl vydáván Grémiem účetních a bilančních znalců v Praze. Ročníky 38 a 39 vycházely opět jako čtrnáctideník. 40. ročník rovněž vycházel jako čtrnáctideník, avšak byl vydáván jen do konce ledna 1949, kdy jeho vydávání bylo ukončeno pod záminkou nedostatku papíru. Podnikové účetnictví byl kvalitativně velice solidní odborný časopis, kde zásadně ustupuje hledisko daňové a zesiluje váha článků týkajících se oborů podnikového účetnictví, účtových osnov, účetních problémů znárodněných národních podniků apod. Autor se domnívá, že vliv redaktora Fuksy na obsah časopisu již nebyl tak velký, jak tomu bylo v předválečných a válečných letech. Ke slovu se dostávají mladí autoři, kteří se stali významnými odbornými autory druhé poloviny minulého století, jako například František Bernat a Bohuslav Partyk.

V definitivně posledním 10. čísle 40. ročníku Účetních listů (3. ročníku Podnikového účetnictví) z 25. 1. 1949 se píše: „*Z důvodů reorganizace tisku, jejímž cílem je dosažení zjednodušení poměrů časopisectví a docílení podstatných úspor ve spotřebě tiskového papíru dnem 31. ledna 1949 nebude již náš časopis vycházeti a jeho úlohu přejímá časopis „Bilance a daně“...*“ Je zřejmé, že vydávání časopisů bylo nařízeno z vyšších míst, přičemž byla snaha, aby vycházel jediný časopis na účetní téma. Tím časopisem se v době po únorových událostech 1948 nemohl stát časopis Účetní listy s tradicí spojenou s kapitalistickým zřízením. Proto byla tato role přiznána časopisu novému, jehož historie začíná až po druhé světové válce. Časopis Bilance a daně se od roku 1951 spojil s časopisem Podnikový hospodář (Kubeša, 1970, s. 28). Od roku 1953 začíná vycházet nový časopis Účetní evidence (později Účetnictví). Ani jeden z posledně uvedených časopisů však nelze považovat za pokračovatele Účetních listů. I přes kvalitativní výkyvy ve vývoji časopisu Účetní listy za Fuksovy redakce je tento časopis možno označit za hlavní odborné periodikum zabývající se podnikatelským účetnictvím vydávané u nás.

Ve spojitosti s vývojem časopisu Účetní listy vyvstává otázka, jaká byla v první polovině minulého století konkurence českého odborného tisku zabývajícího se účetnictvím. Od roku 1922 začala vycházet Daňová a bilanční revue, v roce 1923 Časopis pro účetnictví a kontrolu vydávaný Spolkem úředníků státních se zaměřením na účetnictví ve veřejném sektoru a v roce 1925 Účetní a daňové noviny (Kubeša, 1970). Několik dalších ekonomických časopisů se v určité míře rovněž věnovalo účetním problémům (např. Kostka). K těmto časopisům se řadí i sborník Podnikohospodářský archiv vydávaný Karlem Žlábkem na Vysoké škole obchodní (později na tento sborník navazují tři ročníky časopisu Podnikové hospodářství).

Uspořádaný přehled historie časopisu Účetní listy podává Tabulka 1:

Tab. 1: Historický přehled časopisu Účetní listy

Ročník (číslo)	Období m. rrrr – m. rrrr	Název	Podtitul	Redakce	Vydal	Zakla- datel	Čísel v roč.	Místo vydání
1–1/11	1900–1. 1910	Účetní listy	ÚOZV	JP	JP	n. d.	11	Hradec Králové
2/11-13	2. 1910–1912						Královské Vinohrady	
14-15	1913 – 1914	Archiv	NHM				10	
	1. 1915 – 8. 1923	vydávání přerušeno						
16-25	1923/24 – 1932/33	Účetní listy	ÚOZV	JF	TP ÚSČP	JP	10	Praha
26-30	1933/34–1937/38							
1/31- 13/31	1938/3. 1939				n. d.	20		
14/31- 32	3. 1939/1940							
33-36	1940/41 – 1943/44							
1/37- 8/37	1944/4. 1945	n. d.	JF + PSPH		10 (8)			
	5. 1945–8. 1946	vydávání přerušeno						
38-39	1946/47–1947/48	Podnikové početnictví	Účetní listy	JF	GÚBZ	n. d.	20	Praha
40	1948/1. 1949						10	
	31. 1. 1949	vydávání ukončeno						

Vysvětlivky: JP = Josef Pazourek, JF = Josef Fuksa, ÚOZV = Časopis věnovaný účetnictví a obchodním zájmům vůbec, NHM = Národohospodářský měsíčník, TP ÚSČP = Tiskové podniky Ústředního svazu československých průmyslníků, TP ÚSPČM = Tiskové podniky Ústředního svazu průmyslníků pro Čechy a Moravu, PSPH = Pracovní skupina podnikového hospodářství pověřence pro racionalizaci hospodářství v Čechách a na Moravě, GÚBZ = Grémium účetních a bilančních znalců v Praze, n. d. = není dostupné.

Zdroj: vlastní zpracování autora.

Na základě výše popsaných a v tabulce 1 stručně prezentovaných úseků ve vývoji časopisu Účetní listy byla pro účely analýzy jeho vývoje navržena následující etapizace, která se stala osnovou dalších analýz:

1. Ročníky 1 – 13. Pazourkovy Účetní listy.
2. Ročníky 14 – 15. Pazourkův Archiv.
3. Ročníky 16 – 25. Účetní listy. Redaktor Fuksa. Zakladatel Pazourek
4. Ročníky 26 – 30. Účetní listy. Redaktor Fuksa.
5. Ročníky 31 – 37. Účetní listy. Redaktor Fuksa. 2. republika a Protektorát.
6. Ročníky 38 – 40. Podnikové početnictví. Redaktor Fuksa.

Tento návrh etapizace vychází z rámcové hypotézy autora, že charakter časopisu Účetní listy je zásadně ovlivněn osobou hlavního redaktora a rovněž stěžejními exogenními faktory, kterými jsou v případě zkoumaného časopisu zejména politické a hospodářské změny v zemi.

Výsledky analýzy vývoje časopisu Účetní listy

Předmětem analýzy dat týkajících se článků publikovaných časopisem Účetní listy jsou jednak charakteristiky bibliografické, jednak charakteristiky obsahové.

Rozbor bibliografický

Z bibliografického hlediska byly jako vhodné shledány a dále zkoumány následující charakteristiky:

- rozsah (délka) článků,
- shluk článků od jednoho autora.

Následující tabulka 2 poskytuje základní přehled o tom, jak rozsáhlé články byly publikovány v jednotlivých ročnících resp. etapách vydávání časopisu.

Tab. 2: Rozsah článků publikovaných Účetními listy

Ročník	Období	Podíl článků podle počtu stran (%)						Celkem
		+0 až 2	+2 až 5	+5 až 10	+10 až 15	+15 až 20	+20	
1 – 13	1900 – 1912	18,04	32,99	20,62	15,46	8,76	4,12	100,00
14-15	1913 – 1914	6,06	48,48	24,24	18,18	3,03	0,00	100,00
1-15	1900 – 1914	16,30	35,24	21,15	15,86	7,93	3,52	100,00
16-25	1923 / 24 – 1932 / 33	33,54	49,05	15,19	2,22	0,00	0,00	100,00
1-25	1900 – 1932 / 33	26,34	43,28	17,68	7,92	3,31	1,47	100,00
26-30	1933 / 34 – 1937 / 38	50,28	42,54	6,08	1,10	0,00	0,00	100,00
1-30	1900 – 1937 / 38	32,32	43,09	14,78	6,22	2,49	1,10	100,00
31-37	1938 / 39 – 1944 / 45	36,83	48,89	12,06	1,59	0,63	0,00	100,00
26-37	1933 / 34 – 1944 / 45	41,73	46,57	9,88	1,41	0,40	0,00	100,00
1-37	1900 – 1944 / 45	33,69	44,85	13,96	4,81	1,92	0,77	100,00
38-40	1946 – 1949	32,59	44,44	18,52	4,44	0,00	0,00	100,00
1-40	1900 – 1949	33,56	44,80	14,48	4,77	1,70	0,68	100,00

Zdroj: vlastní výpočty.

Poznámka: tučně jsou vysázeny řádky za jednotlivé dílčí etapy vývoje časopisu, kursivou řádky, které jsou souhrnem za více etap vydávání časopisu.

Ve vývoji Účetních listů lze vystopovat několik tendencí, pokud se týče rozsahu publikovaných článků v jednotlivých etapách jeho vydávání. V letech

před první světovou válkou, tedy v etapě Účetních listů Josefa Pazourka, časopis obsahuje sice nejvíce článků od 2 do 5 stran, nicméně poměrně silně jsou zastoupeny i skupiny článků o více stranách. Ze všech etap vývoje časopisu zahrnují předválečné Pazourkovy Účetní listy největší podíl dlouhých článků nad 15 stran. V rámci této etapy došlo k poklesu podílu nejkratších článků (do dvou stran) v původních Účetních listech a nárůstu podílu článků od 2 do 5 stran ve dvou ročnících Archivu. Charakteristickým rysem obou fází předválečné etapy vydávání Účetních listů a Archivu je poměrně velký rozptyl publikovaných článků do jednotlivých skupin podle jejich délky. Rozptýlení do jednotlivých velikostních skupin článků je v prvních 15 ročnících vydávání časopisu zdaleka největší ve srovnání s pozdějšími etapami. Výrazně dlouhé články jsou nejčastěji studie publikované na pokračování v několika číslech časopisu.

Pro ročníky 16 až 25, tedy pro Účetní listy pod redakcí Fuksy se zakladatelem Pazourkem, je typické, že až na 7 článků v rozsahu od 10 do 15 stran mají články rozsah do 10 stran, tzn., že došlo k posílení skupin článků do 2 a do 5 stran. Na základě dostupných informací a z vlastního rozboru autora není možné jednoznačně určit důvody, které vedly redakci časopisu pod novým vedením ke zkrácení článků a jednoznačné preferenci velmi krátkých a krátkých článků, které představovaly 82,6 % všech článků, ve srovnání s předválečnými Účetními listy, kdy tyto kategorie článků tvořily 51,5 % všech článků.

Etapa Účetních listů pod redakcí Fuksy (bez zakladatele Pazourka resp. po jeho smrti) se vyznačovala ještě více zesílenou tendencí ke zkracování článků. Velmi krátké články do 2 stran délky znamenaly v této fázi většinu článků (50,3 %) a spolu s krátkými články do 5 stran představovaly 92,8 % všech článků. Autor příspěvku neshledal příčinu této tendence, protože poměrné zkrácení se týkalo článků ze všech oblastí, kterých se tyto články v daném období týkaly. Co konkrétně vedlo redaktora Fuksu k výše uvedené tendenci, zůstává otázkou.

Účetní listy druhorepublikové a protektorátní, tj. ročníky 31 až 37, se vyznačují tím, že jsou čteněji publikovány články délky od 2 do 5 stran (48,9 %) než velmi krátké články do 2 stran (36,8 %). Je tomu tedy naopak ve srovnání s předchozí etapou. Posílena byla rovněž i kategorie článků délky od 5 do 10 stran (12,1 %). Ani zde není z disponibilních zdrojů zřejmá příčina těchto změn.

Stejná tendence k určitému zvětšování průměrné délky stran jednoho článku je zřejmá i pro etapu po 2. světové válce, tedy etapu Podnikového účetnictví, kdy velmi krátké a krátké články (tj. všechny články do 5 stran) představují 77 % všech článků Podnikového účetnictví. Zřejmý je i nárůst počtu článků délky od 5 do 10 stran (18,5 %). V tomto období bylo publikováno i 5 článků rozsahu 10 až 15 stran (4,4 %).

Analýzou časopisu nebylo možné zjistit příčiny změn tendencí ke zkracování či prodlužování průměrné délky článku. Zřejmá je jen jedna zásadní

změna. Zatímco Pazourkovy Účetní listy vydávané před první světovou válkou jsou charakteristické tím, že v nich obsažené články jsou výrazně rozptýlené do jednotlivých skupin podle délky a rovněž významným zastoupením článků v kategoriích nad 10 stran délky. Pod redakcí Fuksy došlo k výraznému zkrácení průměrné délky článku. Drtivá většina článků je do pěti stran délky, články delší než 10 stran jsou publikovány sporadicky. Od okupačních let až do konce vydávání časopisu dochází k mírnému přesunu z kategorie nejkratších článků do 2 stran do kategorie krátkých článků od 2 do 5 stran. Rovněž jsou znatelně četnější články od 5 do 15 stran. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že zásadní změna v charakteristice „délka článku“ nastala změnou hlavního redaktora po přestávce způsobené první světovou válkou a stabilizací poměrů v poválečném Československu. Motivy této změny nebyly analýzou zjištěny.

Tab. 3: Ukazatele shluků článků od téhož autora

Ukazatel	Ročníky						
	1 – 13	14 – 15	16 – 25	26 – 30	31 – 37	38 – 40	1 – 40
Průměrný počet článků v ročníku	14,92	16,50	31,60	36,20	45,00	45,00	29,35
Průměrný počet autorů v ročníku	3,08	4,00	21,40	21,40	21,14	18,33	13,98
Nejvyšší počet článků od jednoho autora v ročníku	18	16	9	10	14	10	18
Průměrný ročníkový počet článků autorů s nejvyšším počtem článků v jednotlivých ročnících	12,15	13,50	5,20	5,6	8,71	8,00	8,75
Nejvyšší podíl jednoho autora v jednom ročníku (%)	100	94,12	23,68	25,00	27,91	30,77	100
Podíl článků autorů s nejvyšším počtem článků v ročnících na celkovém počtu článků (%)	81,44	81,81	16,46	15,47	19,37	17,78	28,62
Podíl článků autorů s dvěma a více články v ročníku na celkovém počtu článků (%)	87,11	81,81	49,37	50,28	59,68	59,26	60,56

Zdroj: vlastní výpočty.

V tabulce 3 jsou uvedeny výsledky vybraných ukazatelů, na základě nichž je možné vysledovat tendence ve shlukování článků od jednoho autora v jednotlivých ročnících a etapách vydávání časopisu Účetní listy. Pro správné vyhodnocení ukazatelů je důležitý i údaj o průměrném počtu článků v jednom ročníku pro danou etapu jeho vydávání. V tomto ohledu je třeba uvést, že průměrný ročníkový počet článků Pazourkových Účetních listů je výrazně nižší (14,92 pro ročníky Účetních listů, roč. 1 – 13, a 16,5 pro ročníky Archivu) než Účetních listů pod redakcí Fuksy (od 31,6 pro ročníky Účetních listů

(s uvedením zakladatele Pazourka, do 45 pro ročníky Účetních listů druhorepublikových a protektorátních a rovněž pro ročníky Podnikového početnictví.

Z výsledných ukazatelů jsou zřejmé následující skutečnosti:

- V prvních 15 ročnících Účetních listů se na ročníku podíleli pouzí tři (Účetní listy) až čtyři (Archiv) autoři, zatímco průměrný počet autorů v ročníku se v dalších etapách vydávání časopisu výrazně zvýšil a pohyboval se od 18,33 do 21,4 podle jednotlivých etap. Výjimkou jsou ročníky Podnikového početnictví (ročníky 38 – 40 Účetních listů), kde došlo k výraznému poklesu na průměrný počet 14 autorů v ročníku.
- Nejvyšší počet článků od jednoho autora se týká počátků časopisu. Josef Pazourek publikoval svých 18 článků v 1. ročníku Účetních listů, dále pak 16 článků ve 2. Ročníku Archivu (15. ročníku Účetních listů). V dalších etapách vydávání časopisu dosahoval nejvyšší počet článků v ročníku od jednoho autora od 9 do 14. Na tomto místě je třeba upozornit, že šlo o etapy a ročníky s výrazně vyšším počtem publikovaných článků v ročníku. S výše uvedeným souvisí i ukazatel nejvyššího podílu jednoho autora na publikovaných článcích jednoho ročníku. I tento ukazatel zásadně odlišuje Pazourkovy Účetní listy (ročníky 1 až 15) od všech dalších vydaných ročníků (16 – 40). Pazourek publikoval výlučně (tj. 100 %) své články v ročnících 2 a 6 a ve druhém ročníku Archivu napsal 16 ze 17 článků, tj. 94,1 %. V dalších ročnících se tento podíl pohyboval od 23,7 % do 30,8 % u autora s nejvyšším počtem publikovaných článků v ročníku.
- Autoři s nejvyšším počtem článků v jednotlivých ročnících publikovali v ročnících dané etapy vydávání časopisu průměrně od 5,2 do 8,75 v etapách pod redakcí Fuksy, přičemž pod redakcí Pazourka to bylo průměrně 12,15 v prvních ročnících Účetních listů a 13,5 v Archivu.
- Další ukazatel vyjadřuje podíl článků autorů s největším počtem článků v jednotlivých ročnících na celkovém počtu článků dané etapy vydávání Účetních listů. I v případě tohoto ukazatele se ukazuje zásadní odlišnost Pazourkových Účetních listů a Archivu od následujících etap ve vydávání časopisu pod redakcí Fuksy. Pazourek osobně se podílel na všech článcích dané etapy 81,4 % (Účetní listy) a 81,8 % (Archiv), zatímco v dalších etapách se autoři s nejvyšším počtem článků na celkovém počtu článků dané etapy podíleli od 15,5 % do 19,4 %.
- Zajímavý je rovněž ukazatel, který vyjadřuje, jak se na celkovém počtu článků publikovaných v dané etapě vydávání časopisu podíleli autoři, kteří v určitém ročníku dané etapy publikovali 2 a více článků. I zde se výrazně odlišuje Pazourkova etapa vydávání časopisu, přičemž se autoři (převážně sám Pazourek) s více než 1 článkem v daném ročníku podílejí na počtu

článků Pazourkových Účetních listů 87,1 % a na počtu článků Pazourkova Archivu 81,8 %. Podíly autorů s více články v ročníku na celkovém počtu článků dané etapy se v jednotlivých etapách pod vedením časopisu Fuksou pohybují v rozmezí od 49,4 % do 59,7 %.

- Zajímavá je aplikace obou posledně uvedených ukazatelů na celkový počet článků publikovaných časopisem za celou jeho existenci. Zatímco podíl autorů s nejvyšším počtem článků v ročnících na všech člancích publikovaných časopisem činí 29,8 %, podíl autorů s více než jedním článkem (tj. včetně autorů s nejvyšším počtem) v ročnících na všech člancích dosahuje 60,6 %. Rozdíly mezi oběma ukazateli jsou způsobeny tím, že ve všech etapách pod redakcí Josefa Fuksy se podílí na jednotlivých ročnících mnohem více autorů více články, než tomu bylo u prvních patnácti Pazourkových ročníků, v nichž až na tři výjimky byl jediným čtenějším autorem právě sám Pazourek.

Na základě analýzy shluků článků od jednoho autora lze dojít k poměrně jednoznačnému a stručnému závěru. Prvních 15 ročníků časopisu byl de facto autorský počin Josefa Pazourka. Účetní listy pod redakcí Josefa Fuksy byly časopisem, na kterém se podílelo v každém ročníku výrazně více autorů. Přesto i v těchto pozdějších etapách vydávání časopisu Účetní listy jsou zřetelné shluky článků jednoho autora v jednom ročníku.

Analýza obsahového zaměření časopisu

K pochopení vývoje časopisu je důležité získat informace o jednotlivých oborech, kterými se články zabývaly. Autor příspěvku rozdělil články podle jejich zaměření na tři základní oblasti: účetnictví, daně a ostatní disciplíny, a posuzoval jejich podíly na jednotlivých etapách vývoje časopisu. Tabulka 4 podává přehled, jímž jsou uvedeny počty článků věnovaných uvedeným třem základním oblastem a podíly těchto oblastí na celkovém počtu článků v dané etapě vývoje časopisu:

Tab. 4: Články podle disciplín

Ročník	Období	Počet článků				Podíl v procentech			
		Účetnictví	Daně	Ostatní	Celkem	Účetnictví	Daně	Ostatní	Celkem
1 – 13	1900 – 1912	160	1	33	194	82,47	0,52	17,01	100,0
14 – 15	1913 – 1914	12	0	21	33	36,36	0,00	63,64	100,0
<i>1 – 15</i>	<i>1900 – 1914</i>	<i>172</i>	<i>1</i>	<i>54</i>	<i>227</i>	<i>75,77</i>	<i>0,44</i>	<i>23,79</i>	<i>100,0</i>
16 – 25	1923 / 24 – 1932 / 33	171	43	102	316	54,11	13,61	32,28	100,0
<i>1 – 25</i>	<i>1900 – 1932 / 33</i>	<i>343</i>	<i>44</i>	<i>156</i>	<i>543</i>	<i>63,17</i>	<i>8,10</i>	<i>28,73</i>	<i>100,0</i>
26 – 30	1933 / 34 – 1937 / 38	66	80	35	181	36,46	44,20	19,34	100,0
<i>1 – 30</i>	<i>1900 – 1937 / 38</i>	<i>409</i>	<i>124</i>	<i>191</i>	<i>724</i>	<i>56,49</i>	<i>17,13</i>	<i>26,38</i>	<i>100,0</i>
31 – 37	1938 / 39 – 1944 / 45	80	186	49	315	25,40	59,05	15,56	100,0
<i>26 – 37</i>	<i>1933 / 34 – 1944 / 45</i>	<i>146</i>	<i>266</i>	<i>84</i>	<i>496</i>	<i>29,44</i>	<i>53,63</i>	<i>16,94</i>	<i>100,0</i>
<i>1 – 37</i>	<i>1900 – 1944 / 45</i>	<i>489</i>	<i>310</i>	<i>240</i>	<i>1039</i>	<i>47,06</i>	<i>29,84</i>	<i>23,10</i>	<i>100,0</i>
38 – 40	1946 – 1949	106	14	15	135	78,52	10,37	11,11	100,0
<i>1 – 40</i>	<i>1900 – 1949</i>	<i>595</i>	<i>324</i>	<i>255</i>	<i>1174</i>	<i>50,68</i>	<i>27,60</i>	<i>21,72</i>	<i>100,0</i>

Zdroj: vlastní výpočty.

Poznámka: tučně jsou vysázeny řádky za jednotlivé dílčí etapy vývoje časopisu, kursivou řádky, které jsou souhrnem za více etap vývoje časopisu.

Částky a procenta uvedené v tabulce názorně ukazují, jak se časopis vyvíjel po stránce obsahové. Výsledky lze stručně shrnout do následujících závěrů:

- V prvních 13 ročnících Josef Pazourek jen okrajově zahrnoval články z neúčetních oblastí. Převaha účetních témat je zřejmá a představuje 82,5 %. Zbývající podíl připadal na různá neúčetní témata. Daní se týkal ojedinělý příspěvek publikovaný ve 2. ročníku.
- Pazourek od 14. ročníku mění název časopisu a především jeho koncepci. Stává se z účetního listu národohospodářským měsíčníkem. Přesto v Archivu dostává účetnictví významný díl 36,4 %. Zbytek představují rozličná další témata z jiných oblastí (národní hospodářství, bankovníctví, cenné papíry, hospodářská matematika atd.). Důležité je zmínit, že daňová problematika v Pazourkově časopise nedostávala žádný prostor.
- Nástupem nového redaktora Josefa Fuksy se tvář časopisu a jeho obsahové zaměření mění. V prvé fázi Fuksova působení v Účetních listech, kdy je Pazourek nadále uváděn jako zakladatel časopisu, sice k významným změnám v obsahovém zaměření časopisu dochází, nicméně i nadále je zřetelný určitý vliv Pazourka. Stále ještě převažují články s účetní tematikou (54,1 %). To je vyšší podíl, než tomu bylo u Archivu (14. a 15.

ročník Účetních listů), protože se Účetní listy od 16. ročníku vracejí k původnímu podtitulu, z něhož vyplývá, že se list bude věnovat zejména účetní problematice. Jinými slovy: z národohospodářského měsíčníku se opět stal měsíčníkem účetním. Poprvé v historii se v této etapě dostává na pořad dne problematika daní (13,6 %) ve větší než symbolické míře. Již v té době je zřejmé, že se daně stanou nedílnou součástí časopisu.

- Další etapa pod redakcí Fuksovou představuje zásadní zlom v obsahovém zaměření časopisu. Přestože je i nadále prezentován jako účetní list, poprvé převažují, a to naprosto zásadně, témata daňová. Zatímco daním je věnováno 44,2 % článků, na účetní problematiku zbývá pouhých 36,5 %. Na úkor daní ubývá i prostor na ostatní témata (19,3 %).
- K největšímu rozporu mezi deklarovaným účetním zaměřením časopisu a realitou dochází v druhorepublikové a protektorátní etapě Fuksova působení u časopisu, tj. v ročnících 1938/39 až 1944/45. Na účetní témata se dostává jen jedna čtvrtina rozsahu časopisu (25,4 %). Zato daňové problematice je obětována podstatně více než jeho polovina (59,1 %). K poklesu podílu dochází i u ostatních témat. V rozporu s názvem i podtitulem časopisu se z účetního žurnálu stává, a to zejména zásluhou hlavního redaktora Fuksy, jakási „daňová revue“. Řada článků byla v této etapě poplatná daňovým předpisům té doby a neměla trvalejší odborné využitelnosti. Prostor pro daňovou tematiku v této etapě byl rovněž dán i tím, že docházelo ve větší míře k přijímání nových daňových zákonů a dalších předpisů v době války a Protektorátu. Pro dnešního čtenáře je však většina článků tohoto období nezajímavá.
- Poslední etapou Účetních listů (ročníky 38 až 40) je období Podnikového počtenictví, které souvisí s poválečným hospodářským a politickým vývojem Československa až do komunistického převratu v roce 1948 a krátkým obdobím po těchto politických a hospodářských změnách. Nastupují témata týkající se znárodněných podniků, vzniku národních podniků apod. Co se týče podílu účetních témat článků na celkovém rozsahu časopisu, jde v této neobvyklé historické etapě paradoxně o jeho zásadní zvýšení, a to až na úroveň 78,5 %, což je jen o necelá 4 % méně, než bylo u Pazourkových Účetních listů. Daňovým tématům se snížil podíl na 10,4 %. Podobný podíl mají i ostatní témata. Zajímavou skutečností je, že i tato etapa ve vývoji Účetních listů se odehrává za redakce Josefa Fuksy, který v předchozích etapách výrazně stranil daňovým tématům. Poptávka po tématech článků byla zřejmě v poválečném období odlišná.

Pro dokreslení charakteru časopisu Účetní listy je vhodné posoudit, jakým účetním tématům byla věnována pozornost v jednotlivých etapách jeho vydávání. Tabulka 5 uvádí absolutní počty a podíly jednotlivých účetních témat

na celkovém počtu článků s účetní tematikou v jednotlivých etapách vydávání časopisu Účetní listy:

Tab. 5: Rozsah a podíl jednotlivých účetních témat

Oblast	Ročníky													
	1 – 13		14 – 15		16 – 25		26 – 30		31 – 37		38 – 40		Celkem	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
FAR	86	53,75	6	50,00	47	27,49	23	34,85	24	30,00	29	27,36	215	36,13
ATH	15	9,38	0	0,00	9	5,26	4	6,06	0	0,00	0	0,00	28	4,71
BKP	38	23,75	2	16,67	30	17,54	1	1,51	3	3,75	15	14,15	89	14,95
LIN	5	3,12	0	0,00	0	0,00	2	3,03	2	2,50	1	0,94	10	1,68
KOR	3	1,87	0	0,00	17	9,94	10	15,15	3	3,75	0	0,00	33	5,55
PSA	2	1,25	0	0,00	5	2,92	0	0,00	0	0,00	0	0,00	7	1,18
FAN	1	0,63	1	8,33	6	3,51	2	3,03	4	5,00	2	1,89	16	2,69
ASY	2	1,25	0	0,00	3	1,75	1	1,52	0	0,00	0	0,00	6	1,01
DEL	2	1,25	1	8,33	8	4,68	2	3,03	0	0,00	0	0,00	13	2,19
NAK	3	1,87	0	0,00	16	9,36	5	7,58	23	28,75	25	23,59	72	12,10
AHI	1	0,63	1	8,33	17	9,94	8	12,12	3	3,75	3	2,83	33	5,55
NOR	0	0,00	0	0,00	5	2,92	2	3,03	6	7,50	12	11,32	25	4,20
ZNA	0	0,00	0	0,00	2	1,17	4	6,06	0	0,00	1	0,94	7	1,18
OSN	0	0,00	0	0,00	4	2,34	1	1,52	12	15,00	10	9,43	27	4,54
OST	2	1,25	1	8,34	2	1,18	1	1,51	0	0,00	8	7,55	14	2,34
Úhrn	160	100,00	12	100,00	171	100,00	66	100,00	80	100,00	106	100,00	595	100,00

Vysvětlivky: FAR = finanční účetnictví a účetní výkaznictví, ATH = teorie účetnictví, BKP = organizace a technika zpracování účetnictví, LIN = účetní terminologie a lingvistika, KOR = kontrola a revize, PSA = účetnictví veřejného sektoru, FAN = finanční analýza, ASY = účetní soustavy, DEL = účetní delikty, NAK = nákladové účetnictví, AHI = historie, bibliografie, biografie, NOR = účetní normy a standardizace, ZNA = účetní profese a znalectví, OSN = účtové osnovy a rozvrhy, OST = ostatní.

Zdroj: vlastní výpočty.

Na tomto místě jsou uvedeny pouze základní tendence ve vývoji účetních témat Účetních listů. Témata finančního účetnictví a účetního výkaznictví (FAR) převažovala v prvních 15 ročnících časopisu. Podíl tématu FAR na všech článcích s účetní tematikou je u Pazourkových Účetních listů 53,8 % u Archivu 50 %. Pod redakcí Fuksy významně poklesl podíl tohoto tématu na 27,4 % až 34,9 % v jednotlivých etapách. Téma účetní formy, metodické prvky, organizace a technika zpracování účetnictví (BKP) představoval v Pazourkových Účetních listech téměř čtvrtinu článků na účetní téma (23,8 %). Počet článků na toto téma i jejich podíl poklesl na nepatrnou úroveň v etapě Účetních listů pod redakcí Fuksy od ročníku 26 až do konce druhé světové války. V Podnikovém počtení dostává téma opět významnější prostor (14,2 %). Dalším poznatkem vhodným zaznamenání je, že témata orientovaná na kontrolu a revizi (KOR) dostávají prostor v ročnících 16 až 30, přičemž v ostatních etapách je jejich podíl nepatrný

nebo není žádný. Co bylo možné snadno odhadnout, je nárůst počtu článků na téma nákladového účetnictví (NAK) v posledních dvou etapách vydávání časopisu, tj. v Účetních listech za Protektorátu (28,8 %) a v Podnikovém účetnictví (23,6 %). Souvisí to zcela zřejmě s rozvojem dané disciplíny. V obou posledně zmíněných etapách rovněž narůstá počet a podíl článků na téma účetních norem a standardisace (NOR). V těchto dvou etapách vydávání Účetních listů se objevuje i tehdy nové aktuální téma účetních osnov a rozvrhů (15 % resp. 9,4 %). Další počty a podíly jednotlivých účetních disciplín v rámci jednotlivých etap i celkově dokumentuje tabulka 5.

Tab. 6: Rozsah a podíl článků na témata „ostatních“ disciplín

Oblast	Ročníky													
	1 – 13		14 – 15		16 – 25		26 – 30		31 – 37		38 – 40		Celkem	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
MAT	8	24,24	3	14,29	26	25,49	9	25,72	2	4,08	0	0,00	48	18,82
JUR	4	12,12	0	0,00	7	6,86	6	17,14	24	48,98	3	20,00	44	17,25
BAN	5	15,15	2	9,52	17	16,67	2	5,71	1	2,04	1	6,67	28	10,98
POJ	3	9,09	0	0,00	0	0,00	1	2,86	0	0,00	0	0,00	4	1,57
PLA	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	5	33,33	5	1,96
POD	1	3,03	2	9,52	17	16,67	3	8,57	1	2,04	2	13,33	26	10,20
FIN	1	3,03	2	9,52	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	1,18
ENH	1	3,03	6	28,57	8	7,84	0	0,00	1	2,04	2	13,33	18	7,06
CEP	5	15,16	2	9,52	11	10,79	8	22,86	9	18,37	1	6,67	36	14,12
EDU	1	3,03	2	9,52	4	3,92	2	5,71	1	2,04	0	0,00	10	3,92
ADM	0	0,00	0	0,00	9	8,82	3	8,57	10	20,41	0	0,00	22	8,63
TRA	2	6,06	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,78
PUS	2	6,06	1	4,77	3	2,94	1	2,86	0	0,00	1	6,67	8	3,14
GEO	0	0,00	1	4,77	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,39
Úhrn	33	100,00	21	100,00	102	100,00	35	100,00	49	100,00	15	100,00	255	100,00

Vysvětlivky: MAT = hospodářská matematika, JUR = právo, BAN = bankovníctví, POJ = pojišťovnictví, PLA = plánování, POD = podniková ekonomika, FIN = veřejné finance, ENH = ekonomie a národní hospodářství, CEP = cenné papíry, EDU = vzdělávání, ADM = administrativa, TRA = doprava a spoje, PUS = veřejný sektor, GEO = zeměpis.

Zdroj: vlastní výpočty

Pro doplnění obrazu časopisu Účetní listy je vhodné uvést i počty a podíly jednotlivých disciplín v rámci ostatních (tj. nikoli účetních nebo daňových) témat. Tyto informace jsou uvedeny v tabulce 6.

Významný podíl na kategorii „ostatní disciplíny“ má hospodářská matematika (MAT), kdy od počátku vydávání až do ročníku 30 tento podíl představoval téměř čtvrtinu článků z ostatních disciplín. Od ročníku 31 do konce vydávání časopisu se významně prosadila právní témata (JUR). Problematika

systému plánování se stala aktuální až v etapě Podnikového účetnictví (PLA), kde toto téma představovalo třetinu článků ostatních disciplín (33,3 %). Téma ekonomie a národní hospodářství (ENH) se významně do časopisu prosadilo v etapě Pazourkova Archivu (28,6 %). Autor nepovažuje za nutné zdůrazňovat další témata. Dostatečné informace lze vyčíst z výše uvedené tabulky 6.

Závěr

Časopis Účetní listy představoval pro účetní teorii i praxi první poloviny 20. století stěžejní zdroj informací teoretického i praktického zaměření. Tento časopis se stal vzorem pro nový odborný účetní časopis Účetnictví (nejprve Účetní evidence) vydávaný od roku 1953. V očích pamětníků byl vždy považován za vzor. Předmětem zkoumání v tomto příspěvku je analýza jednotlivých etap ve vývoji Účetních listů. Obvykle se traduje, že Účetní listy byl časopis, který po celou dobu existence představoval určitý monolit umožňující nejpokročilejší poznání tuzemské účetní teorie a praxe. Výsledky analýzy však ukazují, že realita je poněkud odlišná a že vývojové etapy vydávání časopisu zahrnují změny stylu jeho vedení, změny obsahového charakteru, spory s odbornou veřejností a další skutečnosti. Výsledkem analýzy 40 ročníků, tedy kompletu časopisu Účetní listy je několik významných zjištění. Na základě historického profilu časopisu vytvořená etapizace jeho vývoje se ukázala jako vhodná osnova pro provedení analýzy. Zásadním, nikoli však překvapivým výsledkem analýzy je skutečnost, že se jak z formálního hlediska, tak především z obsahového hlediska podstatně liší Účetní listy vydávané Josefem Pazourkem od Účetních listů pod redakcí Josefa Fuksy. Pazourkovy Účetní listy (a Archiv) představují ve skutečnosti až na několik článků jiných autorů jeho autorské dílo. Proto nepřekvapí, že časopis v těchto etapách (Pazourkovy Účetní listy a Pazourkův Archiv) tvoří vyvážený soulad teoretických i praktických příspěvků založených na erudici významného, možná našeho největšího odborníka na účetnictví té doby. Rozdíl mezi Účetními listy a Archivem spočívá v obsahovém zaměření. Zatímco v Účetních listech zásadně převažovala témata účetní, Archiv významně rozšířil prostor pro další, mimo jiné i národohospodářská témata. Po obnovení vydávání časopisu Účetní listy pod redakcí Josefa Fuksy nastupuje přechodná etapa v jeho vývoji. Je zřejmé, že již nejde o dílo jediného muže, ale že jeho vydávání významně ovlivňuje osobnost nového redaktora. V této etapě jde o syntézu určitých obsahových i formálních přístupů, které byly aplikovány u předválečných Účetních listů Pazourkem s novinkami redakce Josefa Fuksy. Tuto syntézu podtrhuje uvádění Pazourka v záhlaví časopisu jako jeho zakladatele. V této etapě se Pazourek ještě autorsky podílí na obsahu časopisu, nicméně objevuje se i řada nových autorů i nových témat. Podíl účetně orientovaných článků je nižší než u Pazourkových Účetních listů. Objevuje se nové tematické zaměření – daně, nicméně zatím obsahu časopisu nedominují. Tato přechodná etapa končí ukončením spolupráce Josefa Pazourka s Účetními listy. I když neexistuje jednoznačný důkaz, že Pazourek definitivně opustil

Účetní listy v důsledku osobní neshody s redaktorem Fuksou, je příznačné, že právě v posledním čísle, kde je uveden jako zakladatel, napadá redaktor Fuksa, ne příliš zdvořile a zároveň bez solidní argumentace, dvouřadovou materialistickou teorii účtů, kterou Pazourek celý svůj odborný život prosazoval. To se odehrává v době, kdy pokračuje polemika redakce Účetních listů s Karlem Žlábkem, redaktorem do určité míry konkurenčního Podnikohospodářského archivu, která je ze strany Fuksy vedena spíše v osobní nikoli odborné rovině. Další etapy ve vydávání Účetních listů pod redakcí Fuksy, nově již bez uvádění Pazourka jako zakladatele, lze bez rozpaků označit za úpadkovou období časopisu. Je paradoxní a pro účetní časopis nikoli lichotivé, že v těchto etapách převažují neúčetní témata, přičemž dominují zásadním způsobem témata daňová. Účetní problematika se stává menšinovou. Je zřejmé, že redaktor Fuksa nedokázal uchovat časopis jako odborný účetní časopis. Namísto toho připravil prostor pro „daňovou revue“, kde se nacházejí kvalitní články na účetní témata jen ve velmi omezené míře. Lze jen spekulovat, zda tak reagoval na poptávku čtenářů, legislativní výzvy dané doby nebo zda šlo o jím preferovanou oblast. Je zajímavé, že Účetní listy vydávané po skončení druhé světové války (pod názvem Podnikové účetnictví) se pod jeho redakcí opět vracely k účetním tématům, která zásadním způsobem převažují. Daňová problematika je v období od roku 1946 až do roku 1949, kdy bylo vydávání časopisu z vyšších míst definitivně ukončeno, opět jen okrajovým tématem. Do popředí se v posledních ročnících dostávají témata spojená s poválečným znárodněním a postupným přechodem k plánovitému řízení národního hospodářství. Závěrem lze na základě analýzy konstatovat, že historie časopisu Účetní listy ve skutečnosti v sobě zahrnuje nikoli „de iure“, nýbrž „de facto“ tři odlišně pojeté časopisy: Účetní listy jako vysoce odborné dílo Josefa Pazourka, následují Účetní listy jako praktická, zejména daňová a méně účetně orientovaná revue a nakonec Účetní listy (Podnikové účetnictví), odborný účetní časopis doby přechodu k plánovanému hospodářství. Mezi prvními dvěma pojetími časopisu lze identifikovat ještě určitou mezietapu, kde se určité prvky původních Pazourkových Účetních listů spojují s přístupy nového vedoucího redaktora Fuksy.

Literatura:

- [1] Janhuba, M. (2011): *Osmdesátileté „aktuality“*. Diskuse k obsahu příspěvků v časopise Účetní listy z roku 1931. Český finanční a účetní časopis, 2011, roč. 6, č. 2, s. 93-104.
- [2] Kubeša, J. (1942): *Slovník názvosloví účetního a kalkulačního. Část německo-česká*. Praha, Účetní listy, 1942.
- [3] Kubeša, J. (1970): *K jubileu začátků našeho časopisu*. Účetnictví. Účetnictví, 1970, roč. 5 (Účetnictví), 18 (Účetní evidence), č. 1, s. 25-28.
- [4] Pazourek, J. (1896): *O novějších pokrocích v účetnictví*. In: Prvá roční zpráva vyšší obchodní školy v Hradci Králové, 1896.

- [5] Pazourek, J. (1902): *Třicet dopisů obchodních česky, německy, francouzsky, anglicky a rusky*. Hradec Králové, Účetní listy, 1902.
- [6] Pazourek, J. (1906): *Učebnice účetnictví podvojného*. Praha, Česká grafická unie, 1906.
- [7] Pazourek, J. (1913): *Taylorova soustava organisace práce*. Praha, Archiv, 1913.
- [8] Pazourek, J. (1919): *Naše měna*. Praha, Archiv, 1919.
- [9] Pazourek, J. (1920): *Theorie i praxe účetních soustav*. Královské Vinohrady, Archiv, 1920.
- [10] Pazourek, J. (1924): *Státní podniky. Státní dluhy. Dvě přednášky, jež konal Prof. Jos. Pazourek*. Praha, Archiv, 1924.
- [11] Pazourek, J. (ed.) (1925): *Ottův obchodní slovník*. Praha, J. Otto, 1912-1925.
- [12] Pazourek, J. (1927): *Národohospodářská teorie, socializační pokusy a soukromohospodářská skutečnost*. Praha, Archiv, 1927.
- [13] Pazourek, J. (1929): *Volkswirtschaftliche Theorien, Sozialisierungsversuche und privatwirtschaftliche Wirklichkeit*. Leipzig, Archiv, 1929.
- [14] Účetní listy – redakce (1933): „Učebnice účetnictví“. Schválená pro I. ročník obchodních akademií. Napsal Ing. J. Fuksa a řed. H. Raulich. Účetní listy, 1932/33, roč. 25, č. 10, s. 176-177.
- [15] Vencovský, F. (1997): *Dějiny českého ekonomického myšlení do roku 1948*. Brno, Nadace Universitas Masarykiana, 1997.
- [16] Zelenka, V. (1999): *Prof. Dr. Josef Pazourek*. Acta Oeconomica Pragensia, 1999, roč. 7, č. 8, s. 262-287.
- [17] Zelenka, V. (2008): *The Two-set Account Theory by Josef Pazourek and His Further Contribution to the Accounting Theory*. In: Toraman, C (ed.): 12th World Congress of Accounting Historians. Congress Proceedings Vol. I. Istanbul, Association of Accounting and Finance Academicians, s. 624-648, 2008.
- [18] Žlábek, K. (1933): *Průmyslový podnik a podniková ekonomika průmyslová*. In: Žlábek, K. (ed.): *Podnikohospodářský archiv 2*. Praha, Karel Žlábek, s. 250-256, 1933.
- [19] Žlábek, K. (ed.) (1935): *Několik odpovědí na kampaň, kterou vedou ing. Josef Fuksa a ing. Jaroslav Kubeša, zejména v „Účetních listech“, proti spolupracovníkům sborníku podnikové ekonomiky Podnikohospodářský archiv*. Zvláštní otisk ze 4. dílu sborníku podnikové ekonomiky Podnikohospodářský archiv. Praha, Podnikohospodářský archiv, 1935.

Základním literárním zdrojem pro zpracování příspěvku byl komplet 40 ročníků časopisu Účetní listy (resp. Archiv, Podnikové účetnictví). Podrobnější bibliografické údaje k časopisu jsou podrobně zpracovány v textu příspěvku.

Identifikace etap vydávání odborného účetního časopisu (Mezníky vydávání časopisu Účetní listy)

Vladimír Zelenka

ABSTRAKT

Příspěvek se zabývá určením etap ve vydávání časopisu Účetní listy, prvního účetního časopisu v českém jazyce. Byla provedena jak bibliografická, tak i obsahová analýza všech 40 ročníků (tj. 1 174 článků). Na základě tohoto rozboru byly shledány následující etapy vydávání časopisu: Pazourkovy Účetní listy (a Archiv), Účetní listy pod redakcí Fuksy a etapa Podnikového účetnictví. Pazourkova etapa (1900-14) je typická jeho téměř výlučným autorstvím, výraznou převahou článků zaměřených na účetnictví. Fuksova etapa (1933-45) znamená převahu daňově orientovaných článků. Období Podnikového účetnictví (1946-49) je typické návratem k účetní problematice. Rovněž byla identifikována etapa přechodu mezi Pazourkovou a Fuksovou etapou (1923-33), která slučovala typické rysy obou zmíněných etap.

Klíčová slova: Účetní listy; Účetní časopis; Josef Pazourek; Josef Fuksa.

Identification of Publication Periods of Professional Journal (Milestones of Publication of Účetní listy)

ABSTRACT

This paper is focused on identification of publication periods of Účetní listy, the first accounting journal in Czech language. Analysis of all published 40 volumes (i.e. 1.174 articles) comprises both bibliographic and content sections. There were recognized following periods: Period of Pazourek's Účetní listy (and Archiv), period of Účetní listy edited by Fuksa and period of Podnikové účetnictví. Pazourek's period (1900-1914) is characterized by almost exclusively authorship of Pazourek, by prevalence of articles focused on accounting. Fuksa's period (1933-45) represents prevalence of tax oriented articles Podnikové účetnictví period (1946-49) is characterized by return to the articles on accounting topic. There was identified also transitional period between Pazourek's and Fuksa's periods (1923-33) where were combined the characteristics of both mentioned periods.

Key words: Účetní listy; Accounting Journal; Josef Pazourek; Josef Fuksa.

JEL classification: M41.